

EUROPA'REN BATASUNA

1700'ean

Zabala'tar Pello Mari.

Beti izan ditugu errealitatearen gaindi adimenaren koartoretan giltzapetuta bezela bizi izan direnak. Egunez, begien aurrean ikusten dana ere, txokoratuta eduki oi dute.

Horrelako zerbait gertatu zela dirudi 1700 aldean ere. Espaini-ko "guerra de sucesión" deritzan hortan korapillatuta zebiltzan bitartean, Colonia-n zen, Europa osoko pake edo alkartze bat nola egin zitekean, utopia ta amets utsez pentsatzen zebiltzen janaria seguru zuten batzun-batzuk.

Dijoazkigun urte hauetan jendartera ekarri diran Europa Alkartuaren ideia oinharriekin jokatzeko zebiltzen.

Baifia, praktikotasuna okerra dela gero mobitzeko zer bat ez duenean! Makifia zakartu ta kastatu egiten da janaririk botatzen etzai-onean. 1700-ean argitaratu ziran ideia utopikuak —orduan oraindik zaharrak zirenak, ta gaur xahar utsez zimurtuta egon behar lutekenak— halere preskatu ederra hartua izan behar dute Europa-ren Batasuna

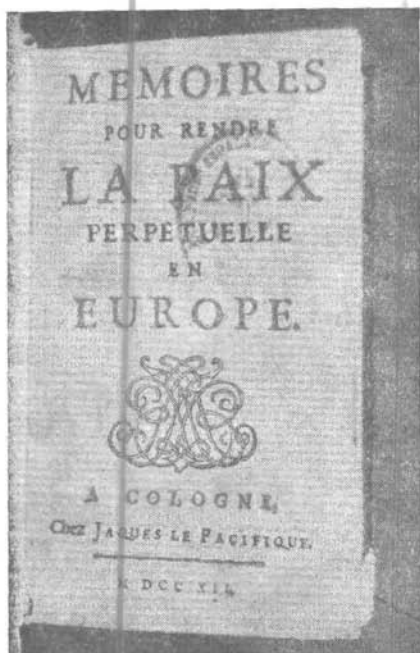
nari dagokion aldetik. 250 urte txin-
tik gabe joanak ditugu. Egia da or-
duan ere ba-zirela Alkartasun gose-
te batzuk; zertxobait esan nahi di-
gute Frantzi-k ta Austria-k egifeko
tratuak, berdin Beljikanoen ta Sui-
zoen alkarteak, ta zeresanik ez Ale-
mani-ko osagureak (1).

Baiña 250 urte hoietako Batasu-
n zaleen eztulak gutxi esnatu du
mundua. Izan ere, jarri zazu orkes-
taren ondoan kirkerra. Hain zuzen,
hor pasa dira Frantzi-ko errebolu-
zioa, Napoleon —hau esnatuko zuan
asmatiku pakedunik ezta sortu— ta
beste hainbeste burruken ondoan
bi mundialak. Aber!

Arestian nion, “goserik dabillen
makifia kastatu egiten dela”. Napo-
leon-ek, kozkortu baiño lehentxea-
go. gerrarakoen orde zakearen al-
deko bitamifiak hartu izan bazituan,
gaur egun ba-liteke Europa Alkar-
tua edo behintzat alkartzeko bidean
izatea. Ahalduna baita jainkotxo
hauen borondatea behin estrada ba-
rruan sartu ezker, bestela akabo...

Bada, 1700 inguruan argitaratu
zen liburu koxkor bat heldu zait
eskuartera. Liburu zaharra —bes-
te ha pare bi jarri leizke ondo adie-
razteko—. Ertza bat xaguak proha-
tua diote dagoaneko, lastime gogor-
txoa izatea. Egillea, egille bezela
behintzat ez dakar, inprimatu za-
nekoaren izena bakarrik; titulua
juxtu-juxtu:

(1) Osagura horrek, logura ta beste...
gura hoiek lez izan nahi du, osatugura
alegia.

Poliki jarria halere titulua. Baiña
okerrena: Arkibideko horrialdeak
ahaztuak ditu nunbait, dena iraku-
rri behar izan dizut horregatik.
Prantzes zaharrean idatzia, 1700-eko
moduan noski. Halere, 450 inguru
ditu horrialdeak. Ahaztua nizun:
seillu pare bat ere bai nungo libu-
rutegikoa den ohartu zaitezen, des-
kuidon inoiz irakurri nahi bazen-
du.

Hau dezu hain zuzen, hor aurrean
aitatu dizkitzudan pentsamendu uto-
piku ta ameslarien kabia. Interes-

duna oso, hori bai, aldi hartako bu-ruak gaurkoen erara kokatuak —ez kolokatuak— zeudela konturatzeko.

Merkatu Bakunak eta Europa-ren Alkartzeak orain gorpuztuta ematen dituzten printzipioak 1700-ean dagoaneko jaiok zenitun, ta liburu barruan dionez, aspaldian jaiok gañera, berak bildu ta txukundu bakarrik egin omen ditu, pittin bat preskatu behintzat.

Lau konferentzi edo "Discours"-etan aurkeztuak, arkibiderik gabe argitaratuak, ta irakurri nahi ziztuanarentzat, surtarako edo arratointzako (2) alde guzietara banatuak.

Batere nekatu gabe, hortxe bilduta dauden zenbait printzipio askatuko dizkitzut, liburuak dion bezelaxe. Baiño deskuido ez, nekatzerik nahi ez bazendu edo, bertan planto egizu ta jarrai zazu hurrengo artikulura.

Sarrera edo "Preface"-n, beste hamar gauzen artean, batere inportatzaizkigun kontuak dakazki. Pakearen sanua prohatu nahi dizu. Goazemazu ba aurrera. Bere xede frogarri: "aurrerantzean pakea tixkatzea; gerra, baztertu utsean ezifiek egitea, ta pake honek ekarriko lituzken abantaila bentajosak banan-banan erakustea".

Hori bai, ederki pentsatua dauka

(2) Ez dijoa hau okerdesioz edo parre egiteko. Bakar-bakarrik hieki direla gaur artean behintzat liburuen hiru paraderuak.

guzia: Honek ekarri lezazkean oztupauk, beste horren ona, hirugarrenaren zalla ta haruntz dagoanaren ezinekkoa. Dena dauka ondo ikasia; hortxe dakazki beste jendeek egiñiko ojezio ta oztupauk ere. Guzieren damaie errepika. Dirudiane, pakegura horrekin erabat gose eginda zebillen gizona. Baiña halere ez degu ikusten kaso haundirik egin ziotenik. Koloka zebillela irudi jendeari nunbait!

Dana dala, nik ideia ta printzipioen bilduma txiki bat egiña det. Esplikazio ta komentarioetako ez nago gaur, goizeko kafesneak ur askotxo ekarri baitu nahastuta. Gañera, frogaketa guzia illaran jarriko banu, bat kentzean haren zuloa nabarmenduko litzake ta jostura batean ari bat kentzean gertatzen dena: eten.

Premier discours: Prantzi ta Austria-ren arteko "Equilibre" baiño milla bider seguruagoa dela Europa osoaren batasuna.

Anai gazteak beti jotzen du zaharrenarengana auzoko mutiko bat atzetik duanean. Berdin gerta oi da nazio artean: Debilla zuzenean doa indartsu batengana gogorrenaren atzaparrak gañean somatu orduko. Horrela, gerratean sartuak gera batere konturatu gabe.

Betikoak dira gerratearen zio ta oinharriak: batzuk, sekula santan ez dira deseginduko, arik eta Bata-sun jeneral batek inpernuko desterrura bidaltzen ez baditu. Horrela-

ko zerbait lortu nahiean etorri dira "Liga" ta "Tregua" horiek. Baiña hoi en seguridadea ardiartean edo abereartean lo egitea bezelaxe da: gutxina pentsatzen denean, zorrotea. Ez baitzaie "Liga" direlako hoi-eri behar axolarik ematen.

Bestalde, gizona ere beti gixona izan da-ta, grifia ta setak, gorrotoak, anbizioak, anpatasunak, zer ez du berekin? Praxak garbi baditu ere, alkondaran izango du ardomentxa...

Beharrekoa litzake guzien gain-di estrutura edo organizazio bat ezartzea. Estrutura honek obligazio pare bat ipifiko litzuzke, guzien onerako noski: Bakoitza bere terrenoan kontentatu dedilla, ta beste nazioen soroean ez daukala suturra sartu beharrik komertzio bidez ezpada; Unio-aren legeak be-tearazi; armak hartzea debekatu, tabar.

Izan ere, armak hartzekoan on-ginahi bat izaten da bultzatzen du-na, geroko ongiaren gose ta es-perantza. Gose hori ase ez dezan organizazio bat jarri behar da ba gafetik. Organizazio hau noski, pa-kenahi, segunrantzi-gura, ta halako batasun tran-kil antzeko batek ba-karrik jarri dezake; guziaren oin-harri hori behar da: egiazko pake-gurea. Bestela laixter dijoaz an-kaz-gora asmo guziak pikutara.

Batasun honek beste "Pake" ta hixtorien alde —Prantzi ta Aus-tri artekoa esatebaterako— honoko bentaja ta alderantzi hauek litzuzke:

1) Ifungo eskualden gerrate bil-

durrik eza. Noski, Marroka, Turki, Errusi, ta beste denak sartuko di-ra Unio-Talde honetan.

2) Hetekeko gerra zibillen bildu-rrik eza. Izan ere kontu egin zagu-n pakea nahi dutela guziak. zein al-txatuko da ba? Gafiera, armetan jartzen dana, ixtan berean Batasu-naren aurkako deklaratu izango da ta horduan hor ditu gafetik Tal-deko beste guziak.

3) Lasterri bakoitzak era onetan, ez duke hifioen bildurrik ta halako seguridadean zein ez dijoa goraka?

4) Komertzio aldetik erretxasun osoa. Izan ere, komerzioko hartue-manak gerrateak bakarrik etentzen ditu, ta gerrarik ez baldin badago, eztago beste konturik.

5) Gafiera, kastu gutxiago da-kazki, beraz eztago errexago dana esan beharrik...

Ta goazen bigarren "Discours"-era.

Ezin aldatuzko pakea dakar ho-noko kondizio ta baldintz hauek be-te ezker. Lehenen, **zortzi artikulua**. Batasun horrentzat oinharri ta fun-damentu diranak:

I. Lasterri bakoitzak lehendik dauzkanak, oso-osorik gordeko ditu: autaketa edo elezio moduak, lege ta ordenamenduak, erlijio, eskola, tabar.

II. Ez da lurralderik banatuko, ez osatuko, ezta beste bati juntatu-ko, erregalatuko ta horrelako ezer egingo ere. Bakoitza daukanakin konporme bedi bai, ta pake-pakean

izango dira. Konpormatzen ez dakinak, ixil-ixilik eserita egotea du onena, jipoitxo bero bat prohatu nahi ezpadu.

III. Batasun-Taldea, Unioa, minoriak heuren gorde dezaten aleginduko da. Minori hoetako bati hifork puskarik kendu nahi badio, bizkarrean erantsiko zaio pusketako galanta.

IV. Aurrerantzean ez da pakepaperik firmatuko Taldeko hirulahurdenak baietza eman dezaten artean.

V. Komerzio legeak lehendik bezela. Hifork aldatu nahi baditu, Taldeko hirulaurdenen baimena lortu beza aurretik.

VI. Ez bedi hifortxo ere armetan jarri Unioaren aurkakoaren kontra ez bada. Batasun hontan sartu nahi ez duana aurkako bezela begiratua izango da lehenengo egunetik.

VII. Muga ta Fronteratako herrietan Juzgado ta Tribunalak ezarriko dira.

VIII. Artikulu hauek ezin aldaturiko dira Taldeko oroen baimena lortu arte. Hurrena datozenak kanbiatzekotan, nahikoa da hirulaurdenen baietza.

Zazpi artikulu Unioa tinkatzeko beharrezkoak:

I. Estadu bakoitzak ordeko bat edukiko du bere laguntzailleekin. Nohiztik behin herri libre batean bilduko dira.

II. Estadu bakoitzak, haundia

edo txikia izan, boto bakarra izango du.

III. Probintziko uri nagusietan enbajadore bana ipifiko dute Estadu guziek, legeak zuzenetik konplittu ditezen. Hortarako herriko alkateak erreztasun guziak luzaturiko dizkie betebeharra ondo burutu dezaten.

IV. Taldekoek heuren pentsaturiko dute Laterri bakoitzak zenbat soldadu behar dituan, bai gerrate ta bai pake denporan.

V. Beste eskualdetara iges egiten duan menistrua, merezi duanez kestigaturiko da.

VI. Pakearen aurka ari direnak topatzen dituana, behar bezela saritua izango da. Taldekoen firmak urtero berrituko dira.

VII. Ameriketa, Aprika, ta Asian koloniak dituztenei, Batzar-Taldeak emango dizkie komeni legeak.

Beste sei artikulu Unioaren txortenguziak lotutzeko:

I. Pakearen Herri deritzan uri zentrala nola ta nola izango dan. President, Diputatu ta gaiferako menistroen gain.

II. Unioa edozeifien aurka armetan jartzen bada, jeneralisimo bat lonbraturiko da lehenengo egunetik.

III. Menistru talde guziaren adin ta gaiferako behar diren tasanak.

IV. Bakoitzaren bete-behar pertsonalak.

V. Billerak nohiz eta nola behar dituzten ukan. Zer aztertu behar duten bakoitzean, eta baita koarto

bakoitzean ere. Zenbat sala, nungo hizkera, tabar.

VI. Mugaharriak ondo tinkatu. Laterri bat gehiegi armatzen bada, gehiegizkoak kittatu, tabar.

Horaindik ojezio batzuei errepikatuturiko zenbait gauz ba-dira. Hogei urte barru Estadu bakoitzak zenbat pagatu behar duan, lumerotan ematen da; España ta Prantzia dira gehienekoak.

Erdia pasea dugu. Hemendik aurrera laburtuxeago izango naiz. Goazemazu ba trankil aurrera.

III Discours.

Batasun molde honen ona. Interes zikin gabea. Dagoan interes bakarra pakearen aldetikoa dela frogatzen saiatzen da. Laterri ta errepublika guzieren interesa kontu honetan. Batez ere minoriek hortan daukaten gosea. Ta beste zenbait aldetatik begiratu ezker ahaltsuak ere pakegura jartzen ditu.

Hurrena hamar-hamabi abantaila edo bentaja dakazki: Hona batzuek:

- 1) Bakoitzak daukan bere lurra-
ren azinahia, batak bestearen onera-
ko baztertzea. 2) Arbitroak ipin-
tzea. 3) Botere ta personalitateen
azitzea. 4) Legeen aurrerapena. 5) Arte ta jakituri mota guzieren au-

- rrerapena. 6) Bata besteagandiko gerrate kezak erretiratzen direla. 7) Komerzioa gero ta obeto. 8) Gerrateak laixterka dijoaz joiankara.

Horietako bakoitza ta beste batzuk ere arrazoiketa luzeekin frogatzen ditu. Horrela gertatu dala gaitiera Alemani, Suiza, Belgika ta Enrike IV-gnkin.

IV Discours.

Hau guzia argitaratu aurretik, hiru dozena kopia atera omen zitudan, ta bere lagun batzuei bialdu ere bai. Horrela, bakoitzak emaniko iritziekin zenbait zuzenketa egin ahal izan ditu.

Ta azkenik, lagun hoiiek edo beste askok jarritako ojezio ta oztopuak: nola gizonen arteko kontua dan, ta nekeza dala ongi egitea; hainbat erlijio nola konponduko liraken; nagusi gehieginahizko asko arkituko lirakela; ez luketela lau edo bostek ezik firmatuko, tabar.

Dana dala, hasi bezin optimista burutzen du gure pakezaleak ta ez dirudi ille asko galdu dituanik bere buruan. Nahi diran beste errespuesta emango dizkitzu.

Bukatzeke hala dio: Belgika-n zazpiren artean, Suiza-n hamahirun artean, eta Alemani-n beste hainbesten artean egin dana, ez da ezinekoa Europa osokoen artean egitea. Hori bai, buru kementsu, giartsu

ta egizko bat ezarri beharko litzake, ez edozein kukuxo.

Ta horra bukatu.

Orain zer deritzaizu?

Ondoxamar pentsatzen zutenak ere ba-ziran garai hartan, nik uste. Poliki pentsatu, ta gerrate denboran gaiñera, gibela ere hortxe nunbait izango zuan-da. "Egin bezate nahi dutenak" —esango zuan seguruasko gure pakezaleak.

Behintzat, humorea ere ba-zuan. Arestian esana dizut, sukaldean lapikoa betea zuanetakoa izango zala, bestela... hain baba gutxi helduko zitzaizkion horren ondo pentsatuta ere...

Gañeantzean ba, ezin esango dugu gaizki dagonik ere. Horduko pentsa moldearentzako etzan txarki eroriko noski. Baiña, etzioten kaso haundirik egin, egia. Hain zuzen, betikoa duzu: Nazioaren gailurrera gutxitan dala heltzen pentsazalea dena, gizon praktikua baikik.

Aa, ta praktikuari pakea, harri-matxakari ura ematea litzake. Ta nola pake-pakean erdoitzen behiñere geldituko ez dan...

Nik uste, trankil pentsatuz hoinbestera irixteko ez da oraindik gehiagi.

Egia, aldi haretan, prezio haundikoa zan pakea. Beti bezelaxe noski.

Baiña gerrate ta mixeriekin ere nahiko nozitu zutenak ba-ziran izan, batez ere jende hain praktiku etziranak, artzaiak otsoa bezin urruti ikusi nahi zuten pakezale zenbait.

Baita ere ba-ziran pake santu hori prantatzen alegiñak ta gehiago egiten zituzten jakitun edo jakin-usaikoak. Hauetako izango degu dudikpe gure liburuxkaren autore paxadosoa.

Gehienak —guziak esatea ere betikoa da-ta— etzuten nahi noski burruka ta nahaspillik. Baiña, hor dago ba kokka: Eztizut aspaldi esan, agintariak praktikuzaleak diranean, pakeak ez daukala ezta egoizerearen segurantzirik ere: Ohera pake-pakean sartu diranak gauerdian saltoko igual-igual jeikitzen baitira.

Benetan, garai haietan izanak ziran Europa-ren Batasun Nagusia lortu nahiean zenbait saiaketa. Ondo alperrik halare. Jarri zaitetz zu astotxoari, berez mantxoa dala ere, bere onetik kanpora dabilenean pootx-pootx esaten: erdibira emanda laixter ehantsiko dizu belaunetan edo... Horixe gertatzen zitzairen ba-ta, azpilanean ibilli behar nahi ta nahi ez, ea egoaldiak kanbiorik sumatzen zuan.

Gure liburuxka sortu zuenak ere egin zuan lantxo bat pollita. Guretzat behintzat, orain ideia klase horiek sagar humatuak bezela ixtimatzten dirala, baliosak dira ezin hain-

bestean. Egunero Europa Alkartu nahiaren martxa ta gorabeherak ikusten ditugularik, begira gero penagarria dala eranegun baiño lehen-txegoko garaietan dagoaneko lore-

tan zeudela enteratzea!

Lastime halare hain gutxi aurretatzea! Gure pakezaleak baleki...

Gizajoa! Amets bat eginda zego-da...

Artikulo bat milla gauzatarako egin diteke. Alare, bat da inportantea: irakurtzeko egitea.

Irakurle: agertu zazu JAKIN-en irakurri nalko zenukean gaia. Al-dizkariaren bizitza irakurleak zaituztegu. Zer da eskatzen duzuna?